

творчість, твори-описи, рухливі музичні ігри з піснями, хореографія відображені нами в результатах: (загальна кількість дітей 345) – ЕГ – (170) – 75%; КГ – (175) – 79%.

Визначені нами рівні музичного досвіду дітей після застосування експериментальної методики формування музичного сприймання дітей можна побачити далі: до експерименту в КГ – низький рівень – 24%, середній рівень – 64%, високий рівень – 12%; ЕГ – низький рівень – 21%, середній рівень – 64%, високий рівень – 13%. Після експерименту в КГ – низький рівень – 14%; середній рівень – 64%, високий рівень – 22%; в ЕГ – низький рівень – 6%; середній рівень – 69%, високий рівень – 25%. Отже, спостерігається позитивна динаміка сформованості музичного сприймання дітей в процесі залучення до мистецької творчої діяльності [7, с.91].

Висновки. Отже, дотримання сучасних вимог до змісту, форм, методів музичного виховання дітей дошкільного віку, збагачення середовища, доцільна організація музично-освітньої роботи, творча діяльність педагогів відповідно до означених функцій, участь батьків у виховному процесі зможуть забезпечити належний музично-естетичний розвиток дитячої особистості, формування домірної віковій музичної компетенції дитини, співробітництво із родинами вихованців, що базується на повазі педагогів до культурних традицій кожної родини, забезпечить успішне залучення дітей і у молодшому шкільному віці до більш глибокого і творчого вивчення українського і світового музичного мистецтва.

Перспективи подальших розробок. На наш погляд, подальшого дослідження потребують умови успішної організації музично-педагогічної роботи з дітьми, як дошкільного, так і молодшого шкільного віку в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: професійність музичного керівника, вихователів, учителів; гнучке застосування традиційних та нових методів і прийомів музичного виховання, навчання й розвитку дітей в основних видах дитячої музичної діяльності та формах організації; сприятливе мистецьке оточення, естетичне середовище, сучасне оснащення; співпраця вихователів, музичного керівника і батьків, учителів.

Література

1. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське довкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. Тернопіль: Мандрівець. 2013. 264 с.
2. Brovchak L. S., Likhitska, L. M., Starovoit, L. V., Todosiyenko N. L. Pedagogical potential of the arts complex in the process of formation of aesthetic perception of junior pupils. Rezeknes Tehnologiji Akademija. Rezekne, Latvijas Republika, 2020. С. 98–108.
3. Ветлугина Н. А. Методика музыкального воспитания в детском саду : Учебник / М., 1982. С. 96-99, 104-132.
4. Ветлугіна Н.О. Музичний розвиток дитини / К. : Муз. Україна, 1978. 145.
5. Зимина А.Н. Основы музыкального воспитания и развития детей старшего дошкольного возраста : Учеб. для студ. высш. учеб. заведений. М. : «Владос», 2000. 304 с..
6. Тодосієнко Н. Л., Мальов С. В. Формування естетичного сприймання дітей засобами творчої діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти. Науковий журнал «Молодий вчений» №5.2(57.2): мат-ли II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (19-20 квітня 2018 року). Вінниця, 2018. С. 107–111 .
7. Тодосієнко Н. Л. Український музичний фольклор як засіб формування естетичного сприймання молодших школярів. Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (VII школа методичного досвіду): зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (21-22 листопада 2018 р.) Вінниця, 2018. С. 91–98.

УДК 780.8:780.616.432]-053.4/.5(477)"20"

В. Федоренко,
здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

**ХУДОЖНЬО-ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
ДИТЯЧОЇ ФОРТЕПІАННОЇ МУЗИКИ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ
КОМПОЗИТОРІВ**

**ARTISTIC AND DIDACTIC POTENTIAL CHILDREN'S PIANO MUSIC OF MODERN
UKRAINIAN COMPOSERS**

Анотація: На основі аналізу циклів дитячих п'єс В.Скуратовського. циклу «Музичні вітання» Н.Боевої, «Елегії», «Фантазії» та «Скерцо» В.Мартинюк, п'єс О.Нежигая розкрито художньо-дидактичний потенціал музики сучасних українських композиторів для слухання з учнями початкової школи. Проаналізовані твори, завдяки своїй програмності, яскравій образності й опорі на жанрову конкретність, сприяють формуванню естетичних смаків школярів та здатні сформувати інтерес до сучасної музики

Abstract: Based on the analysis of cycles of children's plays by V. Skuratovsky. The series "Musical Greetings" by N. Boeva, "Elegy", "Fantasy" and "Scherzo" by V. Martyniuk, plays by O. Nezhygay revealed the artistic and didactic potential of music of modern Ukrainian composers for listening to primary school students. The analyzed works, thanks to their software, vivid imagery and reliance on genre specificity, contribute to the formation of aesthetic tastes of students and are able to form an interest in contemporary music.

Ключові слова: педагогічний репертуар, художньо-дидактичні твори, програмність, засоби музичної виразності, музичний твір, жанр.

Key words: pedagogical repertoire, artistic and didactic works, software, means of musical expression, musical work, genre.

Постановка проблеми. Сучасні українські композитори мають значний творчий доробок у галузі фортепіанного педагогічного репертуару, який широко використовують викладачі музичних шкіл та вчителі музичного мистецтва у навчальному процесі. Фортепіанні твори В.Скуратовського, Н.Боевої, В.Мартинюк вже міцно увійшли до репертуару дитячих музичних шкіл, але їх використання в якості матеріалу для слухання музики ще обмежено у загальноосвітній школі.

Аналіз попередніх досліджень. Усі вище згадані композитори походять з Придністровського регіону, тому їх творчість здебільше вивчається саме у рамках регіональних досліджень С. Щітової, В. Метлицької, Т. Медведникової. А.Поставної. Найбільше фортепіанна музика композиторів Придніпров'я досліджена у роботі С.Хананаєва. На основі комплексного аналізу циклу дитячих п'єс В.Скуратовського, циклу «Музичні вітання» Н.Боевої, «Елегії», «Фантазії» та «Скерцо» В.Мартинюк автор статті ставить за мету виявити виховний потенціал фортепіанного педагогічного репертуару, створеного сучасними українськими композиторами.

Мета. Огляд фортепіанної музики сучасних українських композиторів здійснюється з метою виявлення їх художньо-дидактичного потенціалу та можливостей для використання у роботі з учнями початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Фортепіанна музика композиторів Н. Боевої, О. Нежигая, В. Мартинюк, В. Скуратовського безпосередньо народжена з їх педагогічної та виконавської діяльності. Як слушно зауважує С. Хананаєв, творчість цих митців являє собою «приклад синтетичності творчої діяльності, органічно поєднуючи такі її прояви як композиторська, педагогічна та виконавська» [7, с.11].

Огляд художньо-дидактичного фортепіанного репертуару розпочнемо з творчості композиторок, які є вихованками класу А.Я. Штогаренка у Київській державній консерваторії імені П.І.Чайковського (нині – Національна музична академія України імені П.І Чайковського) – Наталії Боевої та Валентини Мартинюк.

Фортепіанні п'єси художньо-дидактичного спрямування представлені у творчості Н.Боевої «Дитячим альбомом», «Поліфонічним зошитом на теми українських народних пісень» та іншими творами. Її тривала викладацька діяльність у музичних школах і музичному училищі дозволила композиторці не лише опанувати усіма нюансами навчання дітей музиці, але й усвідомити специфіку дитячого образного мислення. «Музичні вітання» Н.Боевої є прикладом художньо-дидактичного циклу, в якому вирішена низка методичних і виховних завдань. Коло музичних образів циклу охоплює різні стани і замальовки, близькі для дитячого сприйняття й розуміння. Найбільша кількість п'єс пов'язана з образами та різними станами природи. Сюди відносимо мініатюри «Сонечко», «Духмяний вітерець», «Пісня осені», «Осінній дощик», «Сніжинки», «Прилетіли пташки», «Хмаринки». Композиторка ставить за мету не стільки створити музичні пейзажі у дусі імпресіонізму, скільки відтворити настрої, пов'язані зі спогляданням змін у природі. Окремі п'єси потребують певного заглиблення у психологічні стани, зокрема «Сумно» і «Мрії». Асоціації зі знайомим життєвими ситуаціями викликають твори «Нова гра», «Бесіда», «Їдемо на море». Характер і навіть рухи тварини зображує мініатюра «Моє кошенятко». Казковий образ з'являється у п'єсі «Золота рибка». Єдиною непрограмною п'єсою циклу стає «Інвенція», хоча елементи поліфонії відчутні й в інших зразках цього циклу («Пісня осені», «Сумно», «Мрії»). Ці твори є надзвичайно зрозумілими для учнів молодшої школи, а їх включення до матеріалу зі слухання музики здатне викликали широке коло життєвих асоціацій. Щоб підсилити емоційний вплив музики на школярів, можна запропонувати їм самим зробити ілюстрації до творів, створивши власні образотворчі роботи.

На основі виконання мініатюр «Поліфонічного зошита на теми українських народних пісень» Н.Боевої можна провести і концертно-виховний захід на тему «Народна пісня у поліфонічній творчості українських композиторів», який дасть можливість юним піаністам спілкування із слухацькою аудиторією, а їх слухачам – знайомства з музикою сучасних композиторів.

Музикознавці неодноразово відмічали, що у своїй творчості В.Мартинюк розвиває традиції свого наставника А.Штогаренка. А.Любимова зауважує, що стиль дніпровської композиторки – яскравий і самобутній. «В ньому мелодичні, ладо-гармонічні та фактурно-жанрові риси української пісні – колядок, щедрівок, коломийок – перетворюються на базі сучасного мислення. За характером музичного обдарування і світосприйняття В. Мартинюк – композитор-лірик. Характерною ознакою її музики є демократичність, але за вдаваною легкістю і доступністю стоїть величезна, кропітка праця, пошуки творчого натхнення» [2, с. 35–36]. Музичною ілюстрацією процитованого можуть слугувати твори «Елегія», «Фантазія» і «Скерцо».

Особливе місце у художньо-дидактичному фортепіанному репертуарі посідає творчий доробок Володимира Скуратовського, який все своє життя присвятив музичній педагогіці і просвітительству. У пам'яті учнів і колег він залишиться не лише педагогом, композитором, поетом, але й невтомним просвітником. Він був співorganizатором і керівником музичного проекту «Дитяча філармонія», музично-педагогічного проекту для підлітків і молоді «Юна опера», циклу концертів «Музична вітальня», незмінним ведучим Міжнародного музичного фестивалю «Музика без кордонів» та інших просвітніх заходів. Музично-просвітительськими ідеями просякнута й музика В.Скуратовського, яка в основі своїй містить класичні жанри і форми, але насичена образами, що втілюються сучасними виражальними засобами.

До п'єс художньо-дидактичного фортепіанного репертуару різного рівня складності можна віднести Чотири прелюдії, Сюїту «Пам'яті Равеля» у чотирьох частинах (Прелюдія, Вальс, Пavana, Токата), «Альбом для дітей», що складається з дванадцяти п'єс. Цікавою є п'єса «Верхи на паличці», яка викликає художні асоціації зі «Сміливим вершником» Р.Шумана, «Верхом на конях» О.Гречанінова, а найбільше – з «Грою у коників» П.Чайковського.

У творчому доробку Олександра Нежигая значне місце посідають твори для дітей. В першу чергу, сюди відноситься музика до театральних постановок. Дитячі твори для фортепіано у творчості композитора також представлені досить широко обробками українських народних пісень, п'єсами у джазовому стилі, а найбільше – мініатюрами для учнів дитячих музичних шкіл. Усі вони чуйно відтворюють психологічні особливості дитячого сприйняття. Поєднання зрозумілих для

дітей образів з сучасним композиторським мисленням здатне виховувати естетичні смаки юних виконавців і слухачів та поступово готувати їх слух до сприймання змісту й мови сучасної музики. Образи творів «Мій собака», «Зайці в городі», «Прогулянка на старому авто», «Прелюдія» є досить зрозумілими й цікавими для школярів.

Популярною серед юних піаністів є Сюїта з дев'яти частин «Будні юного музиканта, або життя, як воно є» - сповнена яскравих образів, здатна сформуванати естетичні смаки виконавців, розширюючи художній діапазон творчої уяви юних музикантів.

У післямові до другого випуску творів для фортепіано О. Нежигая С.Хананаєв звертає увагу на те, що його твори стали результатом «лабораторних» експериментів з використанням різних технічних засобів, де композитор органічно поєднує традиційний інтонаційний словник з джазовими метро-ритмічними прийомами, «мікстовістю» жанрової основи, музичною семантикою театральності, асимілює різні стилістичні елементи інших музичних культур» [5].

Висновки. Стислий огляд фортепіанних творів художньо-дидактичного репертуару сучасних українських композиторів дозволяє зробити висновок про те, що митці проявляють розуміння психології дитини та специфіки її світосприйняття. Художньо-дидактична фортепіанна музика, створена В.Скуратовським, Н.Боевою, В.Мартинюк та О.Нежигаяєм, завдяки своїй програмності, яскравій образності й опорі на жанрову конкретність формує та розвиває не лише певні виконавсько-технічні навички юних піаністів, але й вводить їх у світ сучасної музики.

Перспективи подальших розробок. Подальшого дослідження потребують твори сучасних українських композиторів не лише для фортепіано, але й у галузі вокальної музики для дітей, які також володіють значним художньо-педагогічним потенціалом.

Література

1. Боева Н.Музичні вітання: Для фортепіано. Запоріжжя, 1993. 18 с.
2. Любимова А.Я. «Нитка Аріадни» у творчості Валентини Мартинюк: жанрові інтерпретації наскрізної музичної теми. *Музикознавча думка Дніпропетровщини*. Вип. 5. Дніпропетровськ : Юрій Сердюк, 2010. – С. 34–44.
3. Муха А. Композитори України та української діаспори : К. : Музична Україна, 2004. 352 с.
4. Нежигай О. Твори для фортепіано – 1-8 класи ДМШ. Дніпропетровськ: Юрій Сердюк, 2010. 40 с.
5. Нежигай О. Твори для фортепіано: Вип.2. Дніпропетровськ: Юрій Сердюк, 2012. –64 с.
6. Серце, віддане музиці. До 60-річчя композитора Н.І.Боевої: Бібліографічний покажчик. Запоріжжя: ААТандем, 2011. 32 с.
7. Хананаєв С. В. Взаємодія композиторської, виконавської та педагогічної шкіл у фортепіанному мистецтві Придніпров'я: автореф. дис. ... кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво. Одеса: Одеська державна музична академія імені А.В. Нежданової Міністерства культури і туризму України, 2009. 16 с.
8. Хананаєв С. В. Детская фортепианная музыка в творчестве днепропетровских композиторов. *Музичне мистецтво*: [зб. статей / Ред. колегія: В.В.Воєводін, М.Р.Черкашина-Губаренко та ін.]. Донецьк : Юго-Восток, 2008. Вип. 8. С. 98–104.

УДК 373.31

Д. Федорук,
здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського
D. Fedoruk,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

**ФОРМУВАННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ УМІННЯ ВЧИТИСЯ ЗАСОБАМИ
ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**